

Albert Salvadó

*Obre els ulls
i desperta*

Meteora

Albert Salvadó

Obre els ulls i desperta

Sinopsi, nota biogràfica de l'autor
i fragment del llibre

Meteorα

© Albert Salvadó ®, 2011

www.albertsalvado.com

© de l'edició, Editorial Meteora, SL
Gran Via de les Corts Catalanes, 794, ent. 1a

08013 Barcelona

Tel. 93 265 56 54

contacte@editorialmeteora.com

www.editorialmeteora.cat

LLIBRE DISTRIBUÏT PER

FI-REX 21, SL

Tel. 93 635 41 20

ISBN 978-84-92874-49-1

PVP 19,50 €

Obre els ulls i desperta

SINOPSI

El savi Václav Hus, ciutadà de Praga en la primera meitat del segle XVII, rep a casa seva un rodamón de Pisa anomenat Tolino Salerno. El viatger pregunta a Václav si coneix l'origen d'un misteri que l'obsessiona: l'anomenada Rosa de Jade. Václav confia en el jove Salerno i li conta la llegenda d'un cristall tallat en forma de rosa posseïdor d'un secret, el de la bellesa eterna, fins ara, però, il·localitzable.

Tolino, al seu torn, narra a Václav el seu periple vital i el seu afany de retorn al lloc on va originar-se l'obsessió que el desterra: la Universitat de Pisa, on Fredo, un exprofessor misteriós i solitari,

defensor de Galileu i enfrontat a un món acadèmic monolític i a la jerarquia catòlica de Roma, li va fer obrir unes portes que duen a una interpretació de l'univers que desborda els sentits i la imaginació.

Obre els ulls i desperta

NOTA BIOGRÀFICA DE L'AUTOR

Albert Salvadó, nascut a Andorra la Vella el 1951, escriu assaig, conte infantil i novel·la, on ha conreat diversos gèneres.

En novel·la negra, ha escrit obres com *El rapte, el mort i el Marsellès*, Premi Sèrie Negra l'any 2000, o la darrera *Una vida en joc*, dedicada al Casino de la Rabassada.

En relat d'anticipació té obres com *Un vot per l'esperança*, que va merèixer el títol d'obra escollida en el I Premi Internacional de Novel·la Plaza & Janés de 1985, o la celebrada *L'informe Phaeton*.

Y en ficció històrica, gènere que li ha valgut ser considerat el «revitalitzador de la novel·la històrica en llengua catalana» (Ramon Ventura, *El Periódico*, 1999), disposa de títols tan coneguts com per exemple *El*

mestre de Kheops, Premi Nèstor Luján de Novel·la Històrica 1998, *L'anell d'Àtila*, Premi Fiter i Rossell 1999, *Els ulls d'Anníbal*, Premi Carlemany 2002, *La Gran Concubina d'Amon*, Premi Nèstor Luján 2005, la trilogia dedicada a *Jau-me I el Conqueridor* (2000) o una altra trilogia dedicada a *Alí Bei* (2004).

Salvadó barreja amb exquisida subtileza realitat i ficció en les seves obres i les envolta de sentiments, que ell considera el ver-tader motor de la vida.

Obre els ulls i desperta

(fragment)

PRIMERA PART

—**QUÈ ÉS LA ROSA DE JADE?** —pregunta l'home jove que roman dempeus i que el mira fixament, encara que sense aclaparar-lo, amb els seus ulls de color castany que, segons els arriba la llum, mostren un tint verd.

—Una llegenda —respon l'amo de la casa.

—Expliqueu-me-la, us ho prego.

Václav l'observa. Els seus moviments àgils i el seu rostre de pell llisa corresponen a algú força jove, però en la seva mirada pot llegir que ha viscut intensament, que ha patit de valent, que ha marxat per molts camins i que s'ha proposat assolir una meta, i això li concedeix la gràcia d'una edat indefinida. Porta les sabates cobertes de pols i la roba, encara que neta, ja acusa el pas del temps. Du a l'espatlla una capa gruixuda de color marró fosc que li serveix de manta per dormir al ras, i de protecció quan plou, i carrega un sarró que sembla que és tot el seu equipatge.

És el segon cop que aquest home jove pronuncia les mateixes paraules. El primer ha estat a la porta, quan Václav ha respost la indicació del seu criat Edvard, que mantenia aquell home fora del vestíbul.

—Pregunta per una rosa que sembla que ha perdut —ha dit Edvard en txec i en veu baixa, recelós. Després ha reprès l'alemany i ha alçat el to per afegir-hi—: Senyor, haig de sortir a complir l'encàrrec que m'heu fet, però si voleu em quedo.

—No cal —ha contestat Václav, també en alemany—. Algú que pronuncia les paraules «rosa de jade» mereix, si més no, que se l'escolti.

—Tornaré de seguida —ha replicat Edvard i ha abandonat la casa de pressa.

Quan Edvard ha desaparegut, l'amo de la casa ha convidat el nouvingut a acompanyar-lo i l'ha conduït fins a una sala gran que fa uns trenta colzes de llarg per vint d'ample, dividida en dues parts per una arcada i decorada amb fusta fosca.

La mirada del visitant s'ha aturat a la llibreria que ocupa més d'un terç de les parets i que està farcida de llibres, rotlles, carpetes i documents. No és habitual trobar una cosa així en una casa particular. Les biblioteques d'aquestes dimensions pertanyen als monestirs, als convents, a les universitats o a persones de rang molt alt, com nobles, prínceps i monarques. Tampoc no se li ha escapat que la resta de les parets apareix coberta per dibuixos a llapis i petits quadres que representen flors. El curiós és que tots els dibuixos són de rostres i que tots els quadres són de flors, i que els colors són per a les flors, mentre que el blanc i el negre estan reservats per als rostres. Sense cap excepció. No ha fet cap

pregunta, però. Després els seus ulls s'han posat damunt la catifa gruixuda que cobreix el terra de la meitat de la sala, on ha comptat cinc butaques disposades en semicercle.

Václav, alt, gros, ja gran, calb, amb una barba vermellosa i uns ulls clars, l'observava.

El visitant ha acabat la seva inspecció ocular i s'ha tombat cap a ell, que li ha indicat amb un gest de la mà que s'assegués. L'home ha dipositat el sarró a terra i la capa damunt d'una de les butaques, i ha escollit la de l'esquerra, que li quedava més a prop, mentre l'amo n'ha ocupat la del centre.

La il·luminació procedeix del finestral de petits vidres de colors que recorden els vitralls d'una església i que inunden la sala de pau. Un lloc ideal per a la lectura, la meditació, la recerca de l'harmonia, el descans... El refugi perfecte.

El visitant s'ha deixat caure a la butaca. Se'l veu cansat, gairebé exhaust. Porta dies i dies viatjant per camins i més camins fins a arribar a les portes de Praga i li pesen les parpelles, encara que les seves pupil·les es mantenen inquietes i despertes.

Václav respira fondo, exhala tot l'aire dels pulmons i acluca els ulls. Continua respirant lentament i profunda fins que els obre novament i el mira.

—Us estimeu més el llatí que l'alemany?
—fa.

Ha estat més una afirmació que no pas una pregunta.

—Us ho agrairia infinitament —respon el visitant—. Conec una mica l'alemany, però no el parlo amb fluïdesa, mentre que el llatí és la meua segona llengua. El vaig estudiar a la universitat. A més a més, estic tan esgotat que em costa Déu i ajuda fer qualsevol esforç, per petit que sigui.

—Entesos —assenteix lleugerament Václav i respira fondo novament. Quan torna a parlar ja ho fa en llatí—. Hi ha dos tipus de jade: la jadeïta i la nefrita. La jadeïta procedeix de l'est d'Àsia, de zones com la Xina o Birmània o aquest lloc curiós que anomenen Tibet, citat per Marco Polo, i que ens és absolutament desconegut; mentre que la nefrita es troba molt més repartida: des de Sibèria fins al nord del continent americà, tot passant per Mèxic. És un mineral compost per calci, magnesi i ferro, que cristal·litza en el sistema monoclínic...

—Tot això forma part de la llegenda? —pregunta el visitant, desconcertat davant l'al·lució de dades científiques.

—No, però serveix per entendre la importància i la singularitat de l'objecte que vós, inquiet investigador, perseguïu.

—Disculpeu la interrupció.

—Podeu interrompre'm quan vulgueu —contesta Václav amb un somriure i prossegueix—: Com ja us he dit, cristal·litza en el sistema monoclínic i no és gens freqüent trobar-la en cristalls aïllats, sinó que habitualment apareix en forma d'agregats compactes, que es poden tallar i esculpir. Per aquesta raó un únic cristall, si a

més a més és gran, té un valor molt especial. També haig de dir-vos que es tracta d'un material dur i molt sòlid, que resisteix bé els cops i el pas dels anys.

Fa una pausa. El seu interlocutor roman en silenci.

—Disculpeu la meva poca hospitalitat. No acostumo a rebre gaire gent. Puc oferir-vos alguna cosa per beure? —pregunta.

—Us quedaré profundament agraït si em proporcioneu un vas d'aigua. El viatge ha estat llarg.

—Només aigua? No us estimeu més un got de vi?

—Amb aigua en tindrè prou. Si he de sadorllar la meva set amb vi, puc assegurar-vos que després no trobaré el camí de tornada —fa el visitant, i somriu.

—Jo m'estimo més un got de vi, malgrat que teniu raó si penseu que per a vós és més adient alguna cosa pura i cristal·lina —diu Václav, mentre s'alça lentament—. Sabeu que el jade sempre s'ha associat a l'aigua? —pregunta, i el visitant nega amb el cap—. A Mèxic, els antics pobladors enterraven la gent amb un petit jade a la boca. Pensaven que, d'aquesta manera, el mort no partiria set en el llarg camí cap al món fosc, detall que us convé no perdre de vista.

—Insinueu alguna cosa? —es posa en guàrdia el visitant—. Potser que qui persegueix la Rosa de Jade corre perill de mort?

—Tots morirem, tard o d'hora. L'aventura

de la vida sempre té idèntic final. Només us esteu advertint que podeu entrar en el món fosc, que no ha de ser forçosament la mort del cos, sinó que n'hi ha d'altres, de tipus de mort. Algun d'ells, el més desitjable, pot conduir-nos a una altra vida, que sempre s'inicia amb un nou naixement, que alguns anomenen despertar —respon Václav, molt seriós, i abandona la sala per anar a buscar les begudes.

El visitant acluca les parpelles, respira lentament, intenta relaxar els músculs i procura ordenar els pensaments, deixant de banda tot tipus de sentiment. De sobte descobreix que s'està bé allí i es deixa endur per una estranya, però còmoda, sensació d'ensopiment.

—La vostra aigua —sent que fa la veu de Václav Hus, obre els ulls i el mira, tornant a la realitat present des d'un punt força llunyà.

Gairebé no han transcorregut uns minuts, però està tan exhaust que s'ha quedat adormit. Fins i tot ha somiat.

—Gràcies. Perdoneu la pregunta. Vós sou txec o eslovac? És el primer cop que visito aquestes terres i em faig un embolic —diu mentre accepta el vas que li ofereixen.

—Us trobeu a Bohèmia, mentre que els eslovacs viuen més cap a l'est, enllà de Moràvia. Václav Hus és un nom txec. Sóc descendent directe de la família de Jan Hus, que va ser cremat a la foguera fa més de dos segles, concretament l'any 1415, condemnat en el Concili de Constança. Els

seus seguidors, els hussites, es van revelar contra Segimon, emperador del Sacre Imperi Romà Germànic. Llavors el papa Martí V, al cap de cinc anys, va declarar una croada i Segimon va envair Bohèmia amb un exèrcit format per alemanys amb la pretensió d'aconseguir el tron. No obstant això, els hussites tenien les idees força clares respecte a les qualitats que adornaven aquest monarca i van lluitar amb tanta valentia i tant de coratge que van arribar a derrotar completament l'exèrcit invasor. Fins a cinc cops es van imposar a les tropes catòliques: els anys 1420, 1421, 1426, 1427 i 1431. Tot i així, van acabar per dividir-se. Una part, després del Concili de Basilea, va arribar a un acord amb l'Església i va tornar al ramat, mentre que altres prosseguiren la lluita. I si recordeu la màxima que diu «divideix i venceràs», entendreu que, finalment, va succeir el que semblava inevitable i, l'any 1436, Segimon es va asseure al tron de Bohèmia. Naturalment, la venjança per tants afronts va ser terrible.

—Divideix i venceràs —murmura el convidat mentre assenteix lentament, meditant.

—Divideix i venceràs —repeteix Václav. Fa esclafir la llengua, nega amb el cap i beu un glop de vi—. Però vós no heu vingut de tan lluny per escoltar dels meus llavis la història del meu país. I, menys encara, la de la meva família. De manera que tornem a la Rosa de Jade.

Fa el cap enrere i deixa que la seva vista es perdi pels teginats del sostre mentre cerca a la memòria els detalls de la llegenda.

—Segons diuen alguns, Marco Polo, entre les moltes coses que va fer en els seus viatges a la Xina, sembla que va participar en l'excavació d'una tomba on van trobar talles de tota mena, plaques amb representacions de dracs, ocells, elefants, éssers mítics... També sembla que hi havia una peça molt especial de la qual Marco Polo va quedar enamorat i que va sostreure amb extrema habilitat. Un cristall de jade tallat en forma de rosa, d'un color verd intens, amb una polidesa i una brillantor com mai no s'han vist. El curiós és que es tractava d'una rosa, quan en aquelles terres les representacions, segons podem llegir en els seus llibres de viatges, sempre són d'animals, homes, figures mítiques...

—Dieu que *sembla* que va participar i també que *sembla* que hi havia... —l'interromp el visitant, recalcant les paraules clau.

—És així. No conec ningú que hagi vist aquesta curiosa peça aquí, a Occident. O potser l'heu vista vós?

—No. No l'he vista, senyor.

—I és clar que també és cert que hi ha qui considera Marco Polo un entabanador i apunta que la major part del que va explicar no és cert, sinó que constituïa el producte d'una imaginació exaltada i d'un desig exacerbat de notorietat. No obstant això, d'aquesta joia en concret, ell no en fa esment en cap dels seus relats. I, segons ha arribat a les meves oïdes, amb gran secret, dotze dies després de la seva mort, concretament el 20 de gener de 1324, algú va ordenar obrir la

seva tomba, situada sota el pòrtic de l'església de San Lorenzo de Venècia, per saber si havia estat enterrat amb tan preuada talla. Però no hi van trobar res.

—Qui va donar l'ordre? —pregunta el jove profundament interessat pel relat.

—Qui sap... —exclama Václav i deixa anar una rialleta irònica—. Hi ha qui apunta molt amunt, cap a Roma, però ja us he dit que tot es va fer amb el major sigil i gran dissimulació. De manera que ningú no en pot afirmar res amb seguretat.

—I aquesta n'és la llegenda? —pregunta el visitant decebut.

—Això és el descobriment de la peça o, per dir-ho d'una altra manera, la constància que hi ha gent que parla de la Rosa de Jade com una cosa real. Si més no, en el relat popular.

—Llavors, la llegenda...

—La tomba xinesa on va ser trobada és molt antiga, dels temps d'abans de Crist, segons expliquen. Com ja sabeu, aquesta cultura oriental és mil·lenària. La llegenda fins i tot parla que la rosa va aparèixer abans que l'home sabés tallar el jade. Milers d'anys! Qui en va ser l'artista? Ningú no és capaç de dir-ho.

—Això ens situaria en una època molt remota.

—Remotíssima! La llegenda relata que els éssers humans vam aprendre de la rosa l'art de tallar el jade, després d'haver-la trobat en una cova.

—Sona a història de verges aparegudes —insinua el visitant.

—Oi que sí? —assenteix Václav, divertit—. El cert és que, també segons la llegenda, va ser exposada a la llum pública i diuen que els que aconseguien mirar-la durant una hora seguida, sense parpellejar, incrementaven fins a límits insospitats la seva intel·ligència, que s'il·luminava amb la llum eterna i els permetia veure on ningú no hi veu.

—Aquest concepte de la llum eterna apareix molt a la religió catòlica.

—D'on veniu?

—Us referiu al meu lloc de naixement o a l'últim lloc que he visitat?

—A l'últim lloc que heu visitat i que us ha proporcionat alguna dada rellevant.

—Tournai, que es troba....

—A la regió de Picardia, vora el riu Escalda, una antiga colònia romana anomenada Turnacum i a la qual els flamencs anomenen Doornik. Devíeu veure-hi una església molt notable amb un campanar del segle XI —acaba Václav la frase en una ostentació de coneixements.

—És ben cert! —exclama el visitant davant aquell desplegament—. M'havien advertit que sou un vertader erudit, però mai no hauria imaginat fins a quin punt abasta el vostre saber. I he de demanar-vos perdó. He començat a preguntar-vos per la Rosa de Jade i ni tan sols m'he presentat. El meu nom és Tolino Salerno.

—Senyor Tolino Salerno... Llavors, sou italià, oi?

—Digueu-me Tolino. Us ho prego. La diferència d'edat us concedeix aquest privilegi, si em permeteu dir-ho, i d'altra banda així és com em diu tothom —contesta somrient—. Vaig néixer a Pisa.

—Llavors sou toscà. Diuen que el riu Arno és ample i magnífic i que els vaixells hi arriben fins a Florència.

—Cert.

—I el mar de Ligúria... Ai! Jo visc a Praga i mai no he vist el mar, encara que m'han dit que és un immens llac blau, enorme, acollidor i ple de vida a vessar. Diuen que quan t'hi acostes, t'abraça amb les seves onades i t'acaricia amb les seves mans, que són suaus i càlides, mentre cobreix tota la teva pell de petons. Per aquesta raó és masculí i femenina, alhora. El mar i la mar. És així?

—Suposo que sí.

—Només ho suposeu?

—És que jo tampoc no he vist mai el mar. Ni el de Ligúria, ni el Mediterrani...

—Com és possible, si Pisa es troba...?

—A poques llegües. Ja ho sé. Però no l'he vist mai. Un cop, quan era nen, em vaig escapar de casa per anar-hi. Em van atrapar de seguida. Caminava en direcció contrària... —diu Tolino, i riu.

—No deixa de ser curiós. Després de recórrer mitja Europa, sol i sense ajuda, encara no l'heu vist. Tanmateix, aquesta és una altra història. No és cert? —pregunta Václav, i Toli-

no assenteix. L'amo de la casa mira al sostre i prossegueix el seu relat—: Diu la llegenda que tots volien contemplar la Rosa de Jade i es barallaven per aconseguir ser-hi a prop i mirar-la sense que ningú no els molestés, amb el desig de mantenir l'atenció i no parpellejar durant una hora. No obstant això, ningú no ho aconseguia. Sempre hi havia alguna cosa que els distreia: un esternut, un estossecc, el so del fregament de la roba que es mou, una respiració més alta o més profunda que una altra, un objecte que cau, algú que entra, algú que surt... L'afany per obtenir els poders de la rosa era tan intens que finalment la gent va embogir i van acabar barallant-se, i fins i tot matant-se els uns als altres per poder quedar-s'hi a soles. Un matí es van despertar i la Rosa de Jade havia desaparegut. En el seu lloc van trobar una taula de fusta on deia que només tornaria quan algú de cor pur esbrinés el seu secret.

—Com podia algú esbrinar el seu secret si calia mirar-la durant una hora i ja no hi era?

—Aquest és precisament el misteri i la raó per la qual des d'aleshores la cerquen —diu Václav alhora que obre les mans i somriu—. Podeu donar per ben cert que, sabedors del valor incalculable de la joia, són molts els que han fet l'impossible per trobar-la. Fins i tot profanar la tomba de Marco Polo. I això és el que conec sobre la llegenda d'aquesta joia tan valorada. No sé si he curullat el vostre desig...

—Si més no, ara ja sé que hi ha alguna cosa

relacionada amb la Rosa de Jade, malgrat que només sigui una llegenda.

—Ull viu amb les llegendes. Poden estar farcides de simbolismes i, de vegades, són història destil·lada feta saviesa —contesta Václav, que es queda un instant en silenci i demana—: Se us ha acudit analitzar el que pot representar una rosa de jade?

—A més d'una petita escultura artística? —pregunta Tolino, molt atent.

—Exacte! A més a més... —replica Václav, alça les celles i abaixa la veu, mentre s'inclina i acosta el seu rostre cercant una actitud més confidencial—. La rosa és la perfecció que apareix després de sumar-hi el color, la forma i el perfum que la natura ens ofereix. És vida, és esplendor, és bellesa i és grandesa. D'altra banda, l'interior del jade, encara que no ho veiem, es mou sense parar. És vibració constant. Però el jade també és dur, molt dur. Passaran mil anys i, si ningú no el destrueix, el jade continuarà sent jade. Per això, la suma d'ambdós és el símbol de la bellesa eterna. El jade tanca i guarda la perfecció de la rosa i ens indica que allò que és perfecte roman i no pot ni empitjorar ni millorar. Si no, no seria perfecte. Compreneu?

—Acabeu de proporcionar-me una explicació que m'obre una porta insospitada —respon Tolino, sorprès.

—Potser era això, el que havien de cercar aquells que es quedaven mirant-la durant estona i estona, durant aquella desitjada hora: l'eter-

na bellesa immutable —diu Václav lentament—. Us he estat d'utilitat?

—Molt més que no pas podeu imaginar, i us estic profundament agraït. Ara ja sé que no hi ha marxa enrere.

—Gran és la vostra determinació i us en felicito. No hi ha gaire gent capaç de seguir endavant quan cal fer un camí tan costerut com el vostre.

—Si puc fer alguna cosa per vós, no dubteu a demanar-m'ho —contesta Tolino.

—Abans que res, desitjaria que m'aclarís-siu un petit dubte —diu l'amfitrió—. Perdoneu la meva ignorància, però ara m'adono que el vostre nom, Tolino, no em sona gens ni mica.

El visitant somriu i assenteix.

—En realitat em dic Alberto. El meu avi matern, a qui li dec el nom, va començar a dir-me Bertolino, per diferenciar-me d'ell, i de mica en mica vaig acabar sent simplement Tolino. És més senzill de pronunciar.

—Alberto... —murmura Václav, lentament, meditant—. Nom germànic que significa que brilla per la seva noblesa. Interessant, força interessant. O sigui que el vostre nom real és Alberto Salerno. Curiosos inicials: AS.

—Ara em recordeu certa persona que també sentia atracció pel significat dels noms. Puc saber quin nom és Václav?

—Václav és Venceslao, en la vostra llengua. Significa l'home més gloriós i es refereix a l'home superior.

—Ah! —exclama Tolino, i es queda pensarós—. Hi ha res més que pugui fer per vós? —pregunta.

—M'agradaria que complíssi dos desitjos.

—Endavant.

—El primer és que de seguida m'he adonat que posseïu una notable educació, però m'intriga saber com va tenir notícia d'aquesta llegenda. La Rosa de Jade és un misteri del qual gairebé ningú no parla, i menys en llocs tan allunyats com són les terres del nord d'Europa.

—La primera vegada que vaig tenir-ne notícia va ser a Pisa, gràcies a algú que em va dir que per accedir a la quarta dimensió cal que primer dominem la tercera. Això es pot aconseguir bé de forma espontània o bé mitjançant el coneixement. I aquí és on la ment s'atura, el somni d'allò que és irreal desapareix, el jo es dilueix i l'univers sencer es fon i esdevé un punt únic, però infinit.

—Assenyades paraules. Parleu com si qui us les va dir hagués mort.

Tolino no respon. Abaixa la mirada mentre l'ombra de la tristesa cobreix el seu rostre.

—Ho sento per vós —diu Václav i busca els seus ulls novament—. Us veig cansat, força cansat.

—És normal. He viatjat de valent, he recorregut més de mitja Europa, d'un lloc cap a un altre, sempre caminant —contesta Tolino alhora que somriu tímidament—. Vaig sortir de Pisa sense rumb fix i mesos després vaig aca-

bar perdut per la rogalia de Carcassona, regió que, com ja sabeu, va ser habitada pels càtars. Com vaig anar-hi a parar? Doncs... de la manera més estúpida que hi ha. Gairebé no parlo francès i, com que temia que podien perseguir-me, no gosava viatjar de dia i, menys encara, gosava preguntar. M'amagava als boscos, m'acostava a les aldees i robava el que podia per sobreviure, que no era gaire, perquè, com ja sabeu, Europa sencera és un cau de fam. Sembla com si el bon Déu ens hagués abandonat. La meva conversa era el silenci, la meva companyia, els animals i les plantes, el meu sostre, el cel, la meva llar, el terra que trepitjava, i el meu rumb, cap. Cansat i mig mort de fam, vaig ensopegar amb una casa petita, pràcticament una cabana, on vivia una dona tan vella com la mateixa casa, que em va descobrir quan pretenia munyir l'única cabra que hi havia, es va apiadar de mi i em va oferir recer i menjar. Aquella bona dona parlava una mica d'italià i guardava a casa uns pergamins arrugats que havia portat un avi seu que sabia llegir i escriure. Contava aquella anciana que un bon dia el seu avi va marxar de viatge i va tornar al cap de molts anys havent perdut la raó, fins a l'extrem que només volia anar-se'n novament i sortia despullat de casa amb la vista fixa a l'Orient, mentre murmurava que se'n anava a buscar una flor: la Rosa de Jade. Van haver de lligar-lo i, finalment, va emmalaltir i va morir. Com que a casa seva ningú no sabia llegir, van desar aquells documents com si d'una relíquia

es tractés i ningú no els va veure fins que vaig arribar-hi jo.

—Què hi deia, en aquells documents?

—Era gairebé increïble. Sense proposar-m'ho, sense saber ni cap a on em dirigia, havia anat a petar, possiblement, a un dels pocs llocs d'Europa que podien proporcionar-me alguna informació sobre la Rosa de Jade. Aquells documents estaven escrits en llatí i parlaven d'un gran tresor ocult darrere d'una porta amb una tanca i un forrellat que només pot obrir, precisament, la Rosa de Jade. Allà es relatava que un cavaller templer, en un dels seus viatges a l'Orient, havia sentit parlar de l'existència d'una llegenda, encara que no l'explicava. I afegia que el cavaller afirmava que no es tractava únicament d'una llegenda, sinó que la Rosa de Jade existeix realment.

—Com heu arribat fins a mi?

—La bona dona va morir al cap d'uns mesos, temps més que suficient perquè jo descobrís que ningú no em perseguia. Encara no sé com, només tancar els ulls aquella dona, va aparèixer un eixam de suposats parents que, en un tres i no res, van buidar tot el que hi havia i em vaig quedar assegut damunt d'una pedra. Per mi que havien ensumat el cadàver. Sortosament, vaig poder salvar el sarró i, dintre, els documents que aquella anciana, veient ben a prop la mort, m'havia confiat la tarda abans. De manera que vaig abandonar Carcassona amb la idea de recórrer el Camí de Sant Jaume com un pelegrí més. Els

escrits parlaven d'un llarg camí que condueix fins als confins del món, fins a l'última resposta a l'última pregunta.

—I què hi vau trobar?

—A mig camí, quan ja havia sobrepassat Roncesvalles i em trobava a l'altre costat del Pirineu, em vaig aturar en un alberg de pelegrins, situat en un lloc que anomenen Aurizberri, al regne de Navarra, on vaig coincidir amb un altre pelegrí, ja gran, que va veure els documents que duia en un moment que els consultava. Vam estar conversant fins que era nit fosca i em va sorprendre que em comunicués que ell també n'havia sentit parlar, de la llegenda. Li vaig preguntar on i em va respondre que entre França i Alemanya, i em va proporcionar detalls i dades curioses, amb tota una magnífica descripció de Tournai, que m'induíen a creure que hi havia estat i que tot el que deia era veritat. L'endemà al matí, només despertar-me, vaig veure que el pelegrí havia desaparegut i que m'havia robat els documents. Vaig preguntar per ell i em van dir que havia marxat cap a l'est. Vaig girar cua i vaig seguir el seu rastre a través de gairebé mitja Europa. Primer cap a l'est, després cap al nord, després cap a l'oest, després cap al sud, més tard novament cap a l'est i així en ziga-zaga o en cercles, sense aturar-me ni un instant. Cada cop que creia tenir-lo a tret de pedra, desapareixia. Fins que un bon dia, gairebé cinc anys després, em vaig trobar a les portes de Tournai.

—Llàstima que no recorreguéssiu el Camí

de Sant Jaume! Vau ser ben a prop de fer una cosa força interessant.

—Sí?

—Ben cert. La gent fa el Camí de Sant Jaume convençuda que això canviarà la seva vida, però la major part no sap el que fa ni per què ho fa. L'Església s'ha preocupat de desvirtuar-ho tot i convertir-lo en una caricatura del que va ser en realitat —explica Václav, i fa una pausa abans de prosseguir—: El que ara és el camí d'un apòstol que, suposadament, va visitar aquelles terres, abans, força temps abans, fins i tot abans dels celtes i dels ibers, era el camí que prenien els que ja havien arribat a l'extrem de la desil·lusió i el desencant més absoluts. Es tractava de persones que, després de molt estudiar, pensar i meditar, havien decidit que la vida en aquest món no tenia sentit i necessitaven trobar alguna cosa diferent. Em seguiu?

—Sóc tot orelles.

—Per aquesta raó emprenien el camí que condueix a la fi del món, a Finisterre. Un camí llarg i ple de sacrificis que posava a prova la seva capacitat de resistència. Era gent que menjava el que altres bonament els donaven, que bevia de rierols i fonts, i molts desistien de l'intent, tornaven a casa derrotats i vivien una vida buida durant la resta dels seus dies. Altres arribaven al cap de Finisterre, al punt més a l'oest de totes les terres, i es precipitaven a les aigües de l'oceà presos de la desesperació més absoluta davant el desastre que significava no haver-hi descobert

res. Finalment, uns pocs hi arribaven, trobaven el que hi havien vingut a buscar, en donaven gràcies i se'n tornaven, però no ells, sinó les noves persones en què s'havien convertit.

—Jo sóc dels que han tornat sense haver-hi arribat —diu Tolino amb tristesa.

—Vós desconeixíeu el camí, no us havia tocat l'hora ni aquell era el vostre Finisterre —respon Václav i es queda mirant-lo.

—No obstant això, no deixa de ser curiós que, després de donar tants tombs per Europa, encara no hagi vist el mar. I això que l'he tingut, com aquell que diu, a quatre passes durant gairebé tota la meua vida. L'Arno desemboca al mar de Ligúria, una mica més enllà de Pisa. No obstant això, per una raó o una altra, mai no he trepitjat la seva riba... Bé, vaig arribar fins a Tournai i em vaig endur la gran sorpresa que Pierre Balmin, un dels molts noms que havia sentit de llavis de qui em va robar, existia. D'altres, no, però aquest, sí. Vaig aconseguir que em rebés i va ser precisament ell qui em va dir que si algú sap alguna cosa sobre la Rosa de Jade, aquest algú, sens dubte, sou vós.

Václav acosta el rostre al del seu invitat, s'inclina lleugerament cap a ell i abaixa la veu.

—Pierre Balmin. Un curiós personatge, oi que sí? —murmura, mentre alça les celles. Tolino assenteix. Després Václav recupera la postura i aixeca novament la veu—. Ell coneix part de la història. ¿No us va advertir que qui pretengui cercar-la ha d'estar disposat a enfrontar-se

a enormes perills i que les garanties d'èxit són ínfimes, per no dir inexistent? Es tracta, sens dubte, d'un vertader Finisterre.

—Potser parreu per experiència?

—Sempre que es dóna un consell, se suposa que està fonamentat en l'experiència.

—M'enfrontaré al que calgui —diu Tolino, amb un somriure, mentre la seva mirada s'illumina—. La meva desesperació és tan o més gran que la dels que emprenien el viatge a la fi del món, i jo encara no hi he arribat. Ara recordo que em van advertir que tingués molta cura de la guineu de Marduk. «Guardeu-vos-en molt bé», em va dir un bon amic, poc abans d'abandonar Pisa.

—Sabeu què és la Guineu de Marduk?

—No. No vaig tenir temps d'esbrinar-ho i després he oblidat aquest detall. Fins ara, que m'ha tornat a la memòria.

Václav bufa, fa el cos enrere i es repenja al respatller de la butaca mentre creua les mans davant els llavis en actitud d'oració.

—Les advertències, i més si no són clares, poden resultar perilloses. I aquesta ho és —diu lentament—. Sabeu qui va ser Marduk?

—No, senyor. Confesso la meua ignorància.

—Marduk va ser el déu suprem de Babilònia. I què és una guineu?

—Un animal...

—I també una puta.

—La puta de Babilònia... —murmura Tolino i afegeix—: Així és com els albigesos, els càtars, anomenaven l'Església Catòlica.

—Sí, i van ser anihilats, com també ho van ser els templers, per no revelar el seu gran secret sobre el tresor amagat. Heu sentit parlar d'aquest tresor ocult?

—Els he somiat, els templers, i també he somiat el seu secret.

—Podeu contar-me aquest somni?

Tolino assenteix, es mossega el llavi superior i s'agafa les mans. Tira el cos cap endavant.

—En realitat van ser dos somnis, encara que separats per molt de temps, però un era continuació de l'altre. El primer va tenir lloc quan ja feia dies que caminava darrere el pelegrí que m'havia robat els documents. Aquell home semblava fer tombs i més tombs sense rumb fix, seguint un camí erràtic. Nord, est, sud, oest i torna a començar —diu amb la mirada perduda en el passat—. Una tarda vaig prendre un camí equivocat i, ja fosc, vaig acabar al capdamunt d'una estranya muntanya, feta de pedres arrodonides i amuntegades on em vaig trobar a les portes d'un monestir. Vaig trucar i em va obrir un monjo. La sorpresa va ser majúscula. Havia anat a petar al monestir de Montserrat, al bell mig de Catalunya. Confesso que en escoltar aquest nom em van assaltar un munt de records, que ara no vénen al cas. Aquells monjos em van acollir i, després de donar-me alguna cosa per menjar, em van deixar passar la nit arraulit en un racó d'un corredor.

Abans de prosseguir, Tolino acluca les parpelles, respira fondo i deixa anar tot l'aire dels pulmons.

—Tot era fosc i feia fred, però sota la capa, ben tapat, em sentia molt a gust. Cansat com estava, de seguida em vaig adormir i vaig somiar que entrava en una cova on hi havia nou cavallers vestits de blanc que lluien una creu vermella al pit i que formaven un cercle, a l'interior del qual hi havia un home agenollat i vestit amb una túnica blanca. Temps més tard vaig descobrir que l'uniforme dels templers era blanc amb la creu vermella al pit. N'hi havia un que prenia jurament solemne al que s'havia agenollat. «Sí, *Grand Maître*. Juro per Déu que res d'allò que escolti, llegeixi, aprengui, pensi, intueixi, descobreixi, escrigui o parli serà repetit pels meus llavis, que romandran segellats per sempre més, encara que el meu cos rebi el més gran dels suplicis que mai pugui imaginar. Així ho afirmo i demano a Déu que si en algun moment la meva voluntat flaqueja i m'assalta la més petita intenció de no complir aquest jurament, acabi amb la meva vida i que llanci la meva ànima als abismes de les tenebres», va dir qui estava agenollat. Llavors un dels cavallers s'hi va acostar i va lliurar-li un vestit com el que duïen els altres i una espasa.

—Sabeu qui era el *Grand Maître*? —fa Václav.

—En aquell moment, no, però ho vaig esbrinar en el meu segon somni.

—Proseguiu. Us ho prego.

—Pel que fa a aquell dia o, millor dit, a aquella nit, no vaig somiar res més. No obstant això,

vaig tornar a somiar aquells homes gairebé dos anys més tard, a prop de París —contesta Tolino i acluca novament les parpelles—. Es tractava de la mateixa cova, però ara no eren nou, sinó dotze, i no tots lluien la creu vermella al pit, sinó que tres la portaven negra. Discutien entre ells i n'hi havia dos que eren els que semblava que manaven. Un d'ells era *Grand Maître* i l'altre pertanyia al grup dels de la creu negra. Vaig sentir que el de la creu negra pronunciava el nom de Jacques quan es dirigia a *Grand Maître*. De manera que imagino que no podia ser sinó Jacques de Molay, l'últim Gran Mestre de l'orde del Temple, tal com vaig poder descobrir més tard. Mentre que al de la creu negra li deien *Grand Loup Noir*, però ningú no va pronunciar el seu nom. Parlaven d'un tresor que pretenia el rei Felip IV de França. Aquí va acabar el somni, aquella nit. El sorprenent va ser que el segon somni era realment la continuació del primer.

—Per què ho dieu? —l'interromp Václav.

—Tenia l'estranya sensació que els tres homes de la creu negra que acabaven d'aparèixer en escena, havien presenciat la cerimònia del jurament —respon Tolino.

—No deixa de ser curiosa, aquesta estranya sensació. No seria més aviat que venia de vós mateix, per haver somiat dues vegades una cosa semblant?

—Aquest va ser el meu primer pensament quan em vaig despertar, però a mesura que ha anat passant el temps, la sensació ha crescut.

Estic plenament convençut que aquells tres homes havien presenciat tot el procés.

—I vós, on éreu?

—Jo? Doncs... jo sóc el que somiava.

—I és clar, i és clar! —exclama Václav—. Perdoneu. No faig més que interrompre-us, però és que em resulta tan interessant... Seguiu, seguiu.

—Però, ara que ho dieu, us haig d'explicar un detall força curios. Al final de cada somni, vaig tenir la sensació que algú em parlava, a mi, directament, i just sentir la seva veu, em vaig despertar —diu Tolino i acluca els ulls per recordar amb més precisió—. En el primer somni la veu procedia del darrere, de lluny, però en el segon, la vaig sentir a cau d'orella. Tant un dia com l'altre, només despertar, vaig girar el cap tot cercant qui havia parlat, perquè era tan real... Tanmateix, quan vaig mirar de recordar les paraules, no hi va haver manera. I al llarg del meu camí han esdevingut una obsessió. Estic plenament convençut que era un missatge molt important i, per més que m'hi escarrasso, no me'n puc recordar. I això que eren poques paraules, com a molt, quatre o cinc, només una frase... —Fa una pausa i nega amb el cap. Respira fondo i somriu—. En fi! El que sí que recordo vivament és que continuaven discutint dintre de la cova i que van citar Climent V, el papa, i altres personatges com un tal Guilhem de Nogaret, que volien apoderar-se de tota la riquesa dels templers. *Grand Loup Noir* insistia en el fet que havien de fugir, que morrien tots si s'hi quedaven. *Grand Maître*

li va respondre que disposaven de prou poder i prou arguments per defensar-se i que no hi havia res a témer. Comptaven amb més de trenta mil cavallers, disposaven de cinquanta castells i fortaleses, així com més de nou mil possessions repartides per tota Europa, manaven sobre una poderosa flota i dominaven el comerç i l'economia a través de la banca. A més: el Papa els protegia. Ni el mateix rei de França gosaria enfrontar-se a un poder tan gran. Llavors *Gran Loup Noir* va preguntar: «Què en direu, quan us preguntin pel Secret?». Es va fer el silenci i els nou de la creu vermella al pit es van retirar ofesos, deixant dintre de la cova els tres de la creu negra. Aquí va acabar el meu segon somni.

—Interessant —murmura Václav—. Molt interessant. I no heu tornat a somiar o a tenir cap visió?

—Fins al present, no.

El sol ja ha caigut i apareix Edvard amb una espelma per encendre les que pengen de les parets. Tot això sense deixar de mirar el convidat amb recel.

—Ja he abusat prou de la vostra paciència i us agraeixo que m'hagueu rebut —s'excusa Tolino—. És molt tard i haig de buscar un lloc on poder passar la nit. Si no teniu cap petició més, me n'aniré i us deixaré en pau.

—Desitjo que us quedeu a dormir —fa Václav, sense més.

—És aquesta, la vostra petició? —pregunta Tolino, estranyat.

—No puc permetre que marxeu així, cansat i amb l'estómac buit. Els pelegrins que anaven camí de Finisterre rebien menjar i recer, i vós no sereu menys que ells, ja que també cerqueu el vostre Finisterre —diu l'amo de la casa i, sense deixar que respingui, es tomba cap a Edvard i ordena—: Digues a Martina que serveixi un plat de sopa al menjador i que després prepari l'habitació petita. El senyor Salerno passarà la nit amb nosaltres.

—Duc una mica de pa i de cansalada al sarro... —diu Tolino.

—Ni parlar-ne! —exclama Václav ben decidit—. Us anirà molt millor una bona sopa de verdures. A més a més, m'he fixat que camineu una mica coix...

—No és cap ferida ni el producte del cansament, sinó que forma part de mi. Gairebé tota la meua vida he arrossegat aquesta cama i no em queda més remei que seguir fent-ho.

El criat es retira, rondinant.

—Porta tants anys amb mi que, de vegades, es pensa que qui mana és ell —es queixa l'amo—. Acompanyeu-me.

S'aixequen i Václav condueix Tolino al menjador, fins a la llarga taula amb capacitat per a deu comensals, i li indica la cadira situada a la dreta de la capçalera, mentre ell s'asseu davant.

Martina és una noia menuda i jove que es mou de pressa. Apareix amb un plat i el deixa davant Tolino, desapareix, apareix novament amb la sopera fumejant, la diposita damunt la

taula, li passa el cullerot a Václav i torna a desaparèixer. Tot plegat en un tres i no res.

L'amo de la casa n'hi serveix un bon plat i Tolino es disposa a menjar.

Per la seva expressió, Václav gairebé juraria que el seu convidat és a punt de desmaiarse de plaer només d'olorar l'aroma que desprèn el caldo, que li penetra pel nas i li arriba al lloc més recòndit del cervell per rescatar records inesborrables. Es comporta com si fes segles que no tingués al davant una sopa tan deliciosa, en la qual s'endevina la presència d'autèntics ossos i verdures. Václav, en un acte de caritat, l'observa, guarda silenci i deixa que acabi fins a l'última gota d'aquesta vianda dels déus.

—Us sentiu millor? —li pregunta un cop el plat ja és buit.

—No crec que el cel pugui oferir alguna cosa semblant —contesta Tolino.

—En voleu més?

—Si tal prodigi fos possible...

Václav s'aixeca, en serveix un altre plat tan ple com el primer i Tolino l'escura per segon cop.

—Més? —pregunta Václav amb un somriure.

—Prendre'n més seria ja golafreria —contesta Tolino, i nega amb les dues mans.

Es veu d'una hora lluny que ha viscut temps i temps entre privacions i que coneix el significat de les paraules frugalitat i sacrifici.

—Llavors us conduiré a la vostra habitació perquè pugueu descansar.

L'amo de la casa s'aixeca, pren una espelma i li indica que el segueixi.

Creuen una petita arcada que dóna a un llarg passadís amb diverses portes. Václav s'atura davant de la tercera de l'esquerra i l'obre.

—És tot el que puc oferir-vos —diu, mentre s'aparta perquè Tolino pugui entrar-hi.

És una habitació de poc més de cinc colzes de llarg per quatre d'ample, on cap una màrrega amb una manta i poc més. Hi ha una petita finestra que dóna a un pati interior.

—Per a mi és un palau —contesta Tolino—. Us estic profundament agraït.

—És possible que ara ho vegeu com un palau, però crec que en un altre temps no ho hauria estat. M'equivoco?

Tolino no respon. Només somriu, deixa el sarró a terra i Václav li passa l'espelma.

—Hi ha una comuna al fons del corredor, al pati. Que tingueu dolços somnis —diu l'amfitrió, surt i tanca la porta.

El jove s'asseu a la màrrega, es treu la jaqueta, les sabates i la camisa, i més que estirar-se, cau d'esquena. Inspira i nota una olor de violetes barrejada amb certes aromes que li recorden les esglésies. Llavors descobreix un bol amb aigua i pètals de flor, i poc més enllà un petit plat amb una mica d'encens que fumeja lleugerament. D'aquí parteixen els perfums. Bufa per apagar l'espelma i es tapa amb la manta.

Al cap d'uns instants se sent tranquil i confortat. Somriu. S'adona que és la primera vegada

després de llargs mesos que dorm en un lloc tan acollidor, embolcallat de perfums, sentint-se segur i notant que la seva ment s'adorm.

Quan els seus ulls s'obren, Tolino no sap quant de temps ha transcorregut. És nit fosca i l'espelma és encesa. Es queda pensarós. Juraria que l'havia apagat, però quan es va estirar al llit estava tan cansat que segurament s'ha quedat adormit a l'instant. Nota que el seu cos ha descansat com mai i que la seva ment està desperta.

A més a més, ara recorda que ha somiat. Sí, ha somiat novament la cova i els cavallers templers! I... la Rosa de Jade... Déu! La Rosa de Jade! També hi ha somiat.

S'incorpora gairebé mogut per un ressort i descobreix que la porta de l'habitació roman oberta i que una tènue resplendor, procedent de la sala de la biblioteca, li arriba a través del passadís. Què hi fa, la porta oberta? No l'havia tancat Václav Hus?

S'aixeca, es posa la camisa, es calça les sabates, treu el cap al corredor i observa. No hi veu ningú. Surt i es dirigeix cap a la llum...

Albert Salvadó, el gran novel·lista revitalitzador del gènere històric i un dels més prolífics i llegits en català, arriba a les llibreries amb *Obre els ulls i desperta*, una nova obra que ens situa en els conflictes polítics i religiosos europeus de la dècada de 1630 focalitzats en el món social i acadèmic de Pisa, ciutat on tenen lloc transcendents i sovint violents debats universitaris en què s'enfronten el nou saber, representat per les aportacions científiques de Galileu Galilei, i la força reaccionària de la Inquisició d'una Roma pontifícia disposada a subjugar qualsevol dissidència amb mà de ferro.